

Το Ψυχοσάββατο της Πεντηκοστής και ορισμένες παρερμηνείες στην Παράδοση της Εκκλησίας.

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Φωτο: doxologia.ro

Επιμέλεια: πρωτοπρεσβυτέρου Δημητρίου Αθανασίου

Η Ορθόδοξη Εκκλησία έχει καθορίσει δύο Σάββατα, τα οποία αφιερώνει στους κεκοιμημένους της. Είναι τα μεγάλα Ψυχοσάββατα, το ένα πριν από την Κυριακή της Απόκρεω και το άλλο πριν από την Κυριακή της Πεντηκοστής. Για την ιστορία και μόνο ας γνωρίζουμε ότι η καθιέρωση του Σαββάτου προ των Απόκρεω ως Ψυχοσαββάτου, έγινε μαλλον και αυτό κατ' απομίμησιν του Σαββάτου προ της Πεντηκοστής, που ήταν και το μόνο που υπήρχε αρχικά.

Αυτές τις μέρες η Ορθόδοξη Εκκλησία τελεί την από κοινού μνημόνευση όλων των απ' αιώνος κεκοιμημένων. Το Σάββατο πρό της Πεντηκοστής όμως έχει μία ειδική σημασία για τη λειτουργική ζωή της Εκκλησίας, με τον αναμνηστικό της χαρακτήρα, επειδή είναι σε στενό δεσμό με την εορτή της καθόδου του Αγίου Πνεύματος, αφού και οι κεκοιμημένοι αισθάνονται την ανάγκη της κοινωνίας με το

Χριστό και με ολόκληρη την Εκκλησία. Αυτό βέβαια μπορεί να πραγματοποιηθεί με τη βοήθεια του Αγίου Πνεύματος, που κάνει το Χριστό παρόντα στην Εκκλησία.

Το Σάββατο επιλέχτηκε ως εβδομαδιαία ημέρα της μνημόνευσης των κεκοιμημένων ακόμη από την χριστιανική αρχαιότητα. Αυτή την ημέρα η Εκκλησία ενθυμείται και τιμά τους μάρτυρες, τους ομολογητές, μνημονευοντας «τους αγίους, ενδόξους και πανευφήμους αποστόλους, τους αγίους, ενδόξους και καλλινίκους μάρτυρες, τους οσίους και θεοφόρους πατέρες ημών», αλλά και τους «εν ορθή τη πίστη κεκοιμημένους».

Αργότερα με το ίδιο σκεπτικό, δηλαδή ως σημείο σεβασμού προς την ημέρα της ανάπαυσης και γνωστό όντως ότι οι κεκοιμημένοι αναπαύονται σε σχέση με όλα τα επίγεια πράγματα, οι Άγιοι Πατέρες όρισαν το Σάββατο ως ημέρα μνημόνευσης αυτών που ολοκλήρωσαν την επίγεια ζωή τους:

«Ἐν Σαββάτῳ δὲ αἰεὶ τὴν τῶν ψυχῶν μνείαν ποιούμεθα, ὅτι τὸ Σάββατον, κατάπαυσιν σημαίνει Ἑβραϊστί καὶ τῶν τεθνεώτων τοίνυν ὡς τῶν βιωτικῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀπάντων καταπαυσαμένων κἂν τῇ καταπαυσίμῳ τῶν ἡμερῶν, τὰς ὑπὲρ αὐτῶν δεήσεις ποιούμεθα, ὃ δὴ καὶ ἐπὶ πᾶν κεκράτηται γίνεσθαι Σάββατον».(Συναξάριο Ψυχοσαββάτου Απόκρεω)

Παρότι κάθε Σάββατο τελούνται ακολουθίες για τους κεκοιμημένους, η Εκκλησία κανόνισε ειδικές μέρες του εκκλησιαστικού έτους στις οποίες τελείται ειδικά η μνημόνευση των απ' αιώνας κεκοιμημένων και τις τοποθέτησε στο πλαίσιο του κινητού λειτουργικού κύκλου. Αυτές οι ημέρες είναι το Ψυχοσάββατο της Απόκρεω, την περίοδο του Τριωδίου, και το Ψυχοσάββατο της Πεντηκοστής, την περίοδο του Πεντηκοσταρίου, έχοντας τα δύο Σάββατα ένα στενό δεσμό μεταξύ τους.

Σχετικά με το Ψυχοσάββατο της Απόκρεω, ο χριστιανός «προτού να ταυτιστεί με τον Αδάμ, ώστε να παρασύρει στην κίνηση της μεταπτώσεως του ολόκληρη την ανθρώπινη φύση, πρέπει να προενεργεί αυτή τη διάβαση από την υπόσταση στη φύση διά «της λειτουργικής μνήμης», συνοψίζοντας, σε μία μέρα, το αμέτρητο πλήθος των πιστών που με την ύπαρξή τους έχουν σημαδέψει την πορεία του χρόνου».(Μακάριος Σιμωνοπετρίτης-Triodul explicat. Mistagogia timpului liturgic)

Όσον αφορά το Ψυχοσάββατο της Πεντηκοστής, τοποθετημένο πριν την κάθοδο του Αγίου Πνεύματος, μας κάνει να συνειδητοποιήσουμε ότι όλοι «είμαστε σεσωσμένοι διά της θυσίας του Χριστού.

Και τούτο γιατί γεννηθήκαμε εν Χριστώ μέσω του Βαπτίσματος και ενδυναμωθήκαμε στην εν Χριστώ ζωή διά των άλλων Ιερών Μυστηρίων της

Εκκλησίας.

Όλοι μαζί, λοιπόν, ζώντας και κεκοιμημένοι είμαστε μέλη της Εκκλησίας, διά της κοινωνίας με το Θεό, και όλοι δικαιούμαστε να λάβουμε την Πεντηκοστή το περίσσευμα των δώρων του Αγίου Πνεύματος. Συνεχίζοντας τη σκέψη μας πάνω σ' αυτή την ιδέα λέμε ότι αυτή η ημέρα θυμίζει σε μας που ζούμε ακόμα στη γη και την υποχρέωση που έχουμε, να προσευχόμαστε ο ένας για τον άλλον, όπως συμβουλεύει και ο Απόστολος Ιάκωβος και είναι σαφές ότι με τον όρο «άλλον» εννοούμε τόσο τους ζωντανούς όσο τους κεκοιμημένους, επειδή και αυτοί είναι οι «εν Χριστώ» αδελφοί μας.

Μένοντας στη σημασία της ίδιας εορτής, παραθέταμε τη σχετική αναφορά στο Πεντηκοστάριο, όπου, ευθύς εξ' αρχής, πριν να καταγραφούν όπως συνήθως οι τυπικές διατάξεις, αναφέρεται: «Μνήμην ἐπιτελούμεν πάντων των ἀπ' αἰώνος κοιμηθέντων ευσεβείς, ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰωνίου».

Η αναγκαιότητα των προσευχών της Εκκλησίας για τους κεκοιμημένους, συνδεδεμένες με αυτή την ημέρα της ευσεβούς ανάμνησης, αιτιολογείται από τους Αγίους Πατέρες με ένα τρόπο εντυπωσιακό:

«Ἐπειδή τινες ἄωρον πολλάκις ἐπὶ ξένης ἐπέστησαν θάνατον ἐν θαλάσῃ τε, καὶ ἀβάτοις ὄρεσι, κρημνοῖς τε καὶ χάσμασι, καὶ λοιμοῖς, καὶ λιμοῖς, καὶ πολέμοις, καὶ ἐμπρησμοῖς, καὶ κρημοῖς, καὶ ἄλλους παντοίους θανάτους ἔπομεμενηκότες ἴσως δέ, καὶ πένητες ὄντες καὶ ἄποροι, καὶ των νενομισμένων ψαλμωδιῶν, καὶ μνημοσύνων οὐκ ἔτυχον φιλανθρώπως οἱ θεῖοι Πατέρες κινούμενοι, κοινῶς μνεῖαν τούτων ἀπάντων τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν ποιεῖσθαι ἐθέσπισαν, ἀπὸ των ἱερῶν Ἀποστόλων διαδεξάμενοι, ἵνα καὶ οἰμὴ των νενομισμένων ἀνὰ μέρος, διὰ τινος συμβάματος τετυχηκότες, τῇ νῖν κοινῆ μνεῖα κάκεῖνοι περιλαμβάνοντο δεικνύντες, ὡς καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτῶν γινόμενα, μεγάλην αὐτοῖς προξενεῖ τὴν ὠφέλειαν». (Συναξάρι του Σαββάτου της Απόκρεω. Τριώδιον,)

Αν αναρωτηθούμε γιατί επιλέχτηκε αυτό το Σάββατο, και όχι άλλο, για τη μνημόνευση των απ' αιώνας κεκοιμημένων, η απάντηση είναι η εξής.

Το εν λόγω Σάββατο προηγείται την κάθοδο του Αγίου Πνεύματος. Η μνημόνευσή τους τελείται σε συνδυασμό με την εορτή της ημέρας προκειμένου να απολαμβάνουν και οι κεκοιμημένοι τα δώρα του Αγίου Πνεύματος. Το Άγιο Πνεύμα είναι Αυτό που συνεχίζει το σωτηριολογικό έργο του Χριστού και το έργο του Αγίου Πνεύματος δεν περιορίζεται μονάχα στους ζωντανούς, αλλά έκχέεται και στους κεκοιμημένους, καθόσον και αυτοί είναι μέλη της Εκκλησίας του Χριστού.

Παρερμηνείες στην Παράδοση της Εκκλησίας.

Θα πρέπει, τέλος, να εξηγήσουμε ότι πολλά λάθη από την άγνοια του παρελθόντος έχουν φτάσει ως τις μέρες μας, και θα πρέπει άμεσα να διορθωθούν.

■ Τα μνημόσυνα θα πρέπει να γίνονται την ημέρα που πρέπει, αν αυτό είναι εφικτό, αλλιώς κατ' οικονομία και μόνο ο ιερέας θα επιτρέψει την τέλεση του νωρίτερα ή αργότερα.

■ Το σπάσιμο γυάλινων αντικειμένων ή άλλων τοιούτων, το σκέπασμα των καθρεφτών και των τηλεοράσεων για άγνωστο λόγο και η απαίτηση των συγγενών από τον ιερέα να κάνει αγιασμό στο σπίτι του αποθανόντος για να φύγει το κακό, είναι άκρως ειδωλολατρικές συνήθειες και είναι καιρός με την καθοδήγηση των ιερέων μας, να εξαληφθούν από την παράδοση της Εκκλησίας μας.

■ Στα μνημόσυνα παραθέτουμε και ευλογούνται μόνο καλώς βρασμένα κόλλυβα (σιτάρι) ως ενδεικτικά της Αναστάσεως και όχι άλλα υποκατάστατα (κουλουράκια - ψωμάκια - γλυκά κ.τ.λ.). Τα κόλλυβα συμβολίζουν τις αμαρτίες του αποθανόντος κι εμείς όταν τα τρώμε λέμε "ο Θεός να τον συγχωρέσει".

■ Το πρώτο Σάββατο της Τεσσαρακοστής δεν είναι «Ψυχοσάββατο», αλλά εορτάζουμε το «διὰ κολλύβων» θαῦμα τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος.

■ Στὰ Ψυχοσάββατα μπορούμε νὰ παραθέτουμε κόλλυβα εἴτε στην Εκκλησία, στον Ἑσπερινὸ τῆς Παρασκευῆς και στὴν Θεία Λειτουργία τοῦ Σαββάτου, εἴτε στα κοιμητήρια, κατόπιν συννενοήσεως με τους ιερείς, το Σαββάτο μετά την Θεία Λειτουργία, εἴτε καὶ στὰ δύο. Πρόκειται περὶ τῆς ἰδίας ἀξίας, ἀφοῦ ἡ ἴδια ἀκολουθία διαβάζεται.

■ Τὰ εὐλογηθέντα κόλλυβα δεν τὰ πετάμε ποτέ στὰ σκουπίδια, παρά μόνο τα μοιράζουμε σε γνωστούς και φίλους εις μνημόσυνο και συγχώρεση του αποθανόντα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Η ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ ΚΑΙ Ο ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΚΥΚΛΟΣ (ΙΣΤΟΡΙΚΟΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ)- Călin-RareșRa-A.Π.Θ
- 2.ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΑΡΙΟ.ΕΚΔΟΣΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ.ΑΘΗΝΑ 2004
- 3.ΤΡΙΩΔΙΟ .ΕΚΔΟΣΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ.ΑΘΗΝΑ 2004

4. . ΙΕΡΑΤΙΚΟ. έκδ. «Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος», Αθήνα 2004

5. Makarios Simonopetritul, Triodul explicat. Mistagogia timpului liturgic

6.ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ ΜΗΝΥΜΑΤΩΝ

Πηγή: fdathanasiou.wordpress.com